

Законодавче регулювання у сфері підходів до фінансування протитуберкульозної допомоги в Україні та світі

Інформаційна довідка, підготовлена Європейським
інформаційно-дослідницьким центром на запит
народного депутата України

Європейський інформаційно-дослідницький центр створено з метою надання народним депутатам України інформації, яка може бути використана ними у законотворчій діяльності. Діяльність Європейського інформаційно-дослідницького центру здійснюється в рамках програми USAID "Рада: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво", що виконується Фондом "Східна Європа". Більше про центр на сайті <http://euinfocenter.rada.gov.ua/>

Питання протидії туберкульозу (ТБ) в Україні є одним з пріоритетних напрямів державної політики у сфері охорони здоров'я і соціального розвитку. Боротьба з ТБ є предметом міжнародних зобов'язань України в частині виконання положень **Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами**.

Україна є активним членом **Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ)**, яка в 2015 році схвалила нову глобальну стратегію ВООЗ «**Покласти кінець ТБ**» та **План дій щодо боротьби з ТБ для Європейського регіону ВООЗ на 2016-2020 рр.**

Відповідно до законодавства України у сфері протидії захворюванню на туберкульоз фінансування протитуберкульозних заходів відбувається за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів, фондів соціального страхування, інших джерел, не заборонених законодавством.

Фінансування протитуберкульозних заходів в значній мірі залежить від зовнішніх джерел, одним з яких є Глобальний фонд для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією (далі – Глобальний фонд).¹ Так, протягом 2001-2016 років Глобальний фонд надав Україні понад 521,3 млн. доларів США для виконання програм протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу (на боротьбу з туберкульозом - 60,065,489 доларів США²), проте зміни у підходах Глобального фонду до виділення ресурсів країнам-реципієнтам вимагають від України готовності і здатності збільшити обсяг фінансування за рахунок коштів державного бюджету.

З 2017 року планується поступовий перехід від донорського фінансування програм з протидії туберкульозу та ВІЛ/СНІДу до фінансування за рахунок бюджетних коштів.

В Польщі, наприклад, Рада Міністрів встановлює програми із запобігання та боротьби з інфекціями або інфекційними захворюваннями. Витрати на виконання завдань, передбачених програмами, фінансуються з державного бюджету країни.

Крім того, витрати на медичні протитуберкульозні послуги фінансуються:

- Відповідно до положень **Закону Про загальне медичне страхування для застрахованих осіб;**
- З державного бюджету в частині, розпорядником яких є міністр, відповідальний за охорону здоров'я для незастрахованих осіб.

I. Законодавство України у сфері протидії захворюванню на туберкульоз

Таблиця 1

Законодавство у сфері протидії захворюванню на туберкульоз

¹ Закон Про виконання програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4999-17>.

² Ukraine [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theglobalfund.org/en/portfolio/country/?loc=UKR&k=c0959d2a-326e-472a-a375-b8e70640560a>.

Закон «Про Протидію захворюванню на туберкульоз»³

Відповідно до статті 24 Закону:

- витрати, пов'язані з проведенням протитуберкульозних заходів і наукових досліджень у сфері протидії захворюванню на туберкульоз фінансуються за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів, фондів соціального страхування, інших джерел, не заборонених законодавством;
- витрати, пов'язані з наданням медичної допомоги у протитуберкульозних закладах Державної кримінально-виконавчої служби України, фінансуються за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання цієї служби, та інших джерел, не заборонених законодавством.

Закон «Про захист населення від інфекційних хвороб»⁴

- Фінансування профілактичних і протиепідемічних заходів здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів, а у випадках, передбачених законом, - за рахунок коштів підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, а також коштів фізичних осіб.
- Профілактичні щеплення проти інфекційних хвороб, включених до календаря щеплень, та профілактичні щеплення за епідемічними показаннями проводяться для громадян безоплатно за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.
- Поставки медичних імунобіологічних препаратів для проведення профілактичних щеплень, включених до календаря щеплень, у тому числі для профілактики сказу, здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, а для проведення щеплень за епідемічними показаннями - за рахунок коштів місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.
- У державних і комунальних закладах охорони здоров'я та державних наукових установах лікування, медичні огляди та обстеження осіб, хворих на інфекційні хвороби, та бактеріоносіїв проводяться безоплатно (за рахунок коштів відповідних бюджетів), а також можуть проводитися за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством.
- Профілактичні та поточні дезінфекційні

Міжнародне співробітництво України у сфері захисту населення від інфекційних хвороб здійснюється шляхом укладання міжнародних договорів, участі в міжнародних програмах і проектах, обміну інформацією та досвідом роботи, розвитку торгівлі медичними імунобіологічними препаратами та іншими лікарськими засобами, надання взаємодопомоги тощо.

³ Закон України Про протидію захворюванню на туберкульоз [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2586-14>.

⁴ Закон України Про захист населення від інфекційних хвороб [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1645-14>.

заходи проводяться за рахунок коштів підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та за кошти фізичних осіб.

- Витрати, пов'язані з епідеміологічним обстеженням і ліквідацією епідемій та спалахів інфекційних хвороб, фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Можуть залучатися кошти підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, а також кошти фізичних осіб і громадських організацій, у тому числі міжнародних, за рахунок встановленої винної особи, з вини якої виникли епідемія чи спалах.

Закон «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ»⁵

Закон забезпечення санітарного епідемічного благополуччя населення»⁶

«Про Фінансування санітарних і протиепідемічних заходів, а також програм забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, інших програм, спрямованих на профілактику захворювань населення, здійснюється за рахунок державного і місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ та організацій, а також позабюджетних коштів.

Україна бере участь у міжнародному співробітництві для забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, профілактики захворювань і охорони здоров'я населення. Україна укладає угоди про розвиток та зміцнення міжнародного співробітництва в галузі охорони здоров'я, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, бере участь у діяльності Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Закон «Про Основи законодавства України про охорону здоров'я»⁷

Фінансування охорони здоров'я здійснюється за рахунок Державного бюджету України та місцевих бюджетів, фондів медичного страхування, благодійних фондів та будь-яких інших джерел, не заборонених законодавством. Кошти Державного бюджету України та місцевих бюджетів, асигновані на охорону здоров'я, використовуються для забезпечення населенню гарантованого рівня медичної допомоги, фінансування державних цільових і

Україна - учасник міжнародного співробітництва у сфері охорони здоров'я, член Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) та інших міжнародних організацій. Держава гарантує зазначеним організаціям належні умови діяльності на території України, сприяє розширенню і поглибленню участі України у

⁵ Закон України "Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1972-12>.

⁶ Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>.

⁷ Закон України Основи законодавства України про охорону здоров'я [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

місцевих програм охорони здоров'я та фундаментальних наукових досліджень з цих питань.

Обсяги бюджетного фінансування визначаються на підставі науково обґрунтованих нормативів з розрахунку на одного жителя.

Відомчі та інші заклади охорони здоров'я, що обслуговують лише окремі категорії населення за професійною, відомчою або іншою, не пов'язаною із станом здоров'я людини, ознакою, фінансуються, як правило, **за рахунок підприємств, установ і організацій, які вони обслуговують.** Допускається фінансова підтримка таких закладів за рахунок державного або місцевого бюджету, якщо працівники відповідного відомства, підприємства, установи або організації становлять значну частину населення даної місцевості.

Держава забезпечує створення і функціонування **системи медичного страхування населення.** Страхування громадян здійснюється за рахунок Державного бюджету України, коштів підприємств, установ і організацій та власних внесків громадян. Питання організації медичного страхування населення і використання страхових коштів визначаються відповідним законодавством.

заходах, що ними проводяться.

Відповідно до своїх міжнародно-правових зобов'язань держава бере участь у реалізації **міжнародних програм охорони здоров'я;** здійснює обмін екологічною і медичною інформацією; сприяє професійним та науковим контактам працівників охорони здоров'я, обміну прогресивними методами і технологіями, експорту та імпорту медичного обладнання, лікарських препаратів та інших товарів, необхідних для здоров'я, діяльності спільних підприємств у сфері охорони здоров'я; організує спільну підготовку фахівців, розвиває і підтримує всі інші форми міжнародного співробітництва, що не суперечать міжнародному праву і національному законодавству.

II. Державна політика України у сфері протидії захворюванню на туберкульоз

Протидія захворюванню на туберкульоз є складовою **державної політики** щодо забезпечення якісної і доступної медичної допомоги, реалізації **державних цільових програм** лікування найбільш поширених небезпечних для здоров'я і життя людини захворювань, проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів з метою ранньої діагностики захворювань, надання гарантованого обсягу безоплатної медичної допомоги.

➤ Кабінет Міністрів України у сфері протидії захворюванню на туберкульоз відповідно до закону розробляє, затверджує та забезпечує виконання **державних цільових програм.**

➤ Органи місцевого самоврядування у сфері протидії захворюванню на туберкульоз затверджують **місцеві програми протидії захворюванню на туберкульоз,** здійснюють їх матеріально-технічне і фінансове забезпечення та контроль за їх виконанням.

1. Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії захворюванню на туберкульоз на 2012-2016 рр.⁸

У 2016 році завершилося виконання **Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2012-2016 роки** (далі – Програма), проте фінансування заходів, передбачених програмою, здійснювалося не в повному обсязі,

⁸ Закон Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2012-2016 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5451-17>.

що призвело до невиконання завдань - невиконання у повному обсязі цільових показників програм.

- **Мета Програми. Метою** Програми було поліпшення епідемічної ситуації в напрямі зменшення кількості хворих на туберкульоз, зниження рівня захворюваності та смертності від нього, ко-інфекції (туберкульоз/ВІЛ-інфекція), темпів поширення мультирезистентного туберкульозу шляхом реалізації державної політики, що ґрунтується на принципах забезпечення загального та рівного доступу населення до високоякісних послуг з профілактики, діагностики і лікування туберкульозу.

- **Обсяг та джерела фінансування Програми.** Фінансування Програми планувалося здійснювати за рахунок коштів, що передбачаються у **державному бюджеті, гранту Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом (ТБ) та малярією, інших джерел.** Обсяг фінансування Програми з державного бюджету визначається щороку виходячи з конкретних завдань та наявних коштів.

- **Паспорт Програми:**

- 1) Концепція Програми схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від **30 листопада 2011 р. № 1341.**

- 2) Програма затверджена Законом України від **16 жовтня 2012 року № 5451-VI.**

- 3) **Державний замовник** - МОЗ⁹.

- 4) **Керівник Програми** - Голова Держслужби соцзахворювань.

- 5) **Відповідальні виконавці:** МОЗ, Держслужба соцзахворювань, ДПтС¹⁰, Національна академія медичних наук, Міноборони, Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації.

- 6) **Строк виконання Програми:** 2012-2016 роки.

Таблиця 2

Прогнозні обсяги та джерела фінансування Програми

Джерела фінансування	Обсяг фінансування	У тому числі за роками (тис. гривень)				
		2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Кошти державного бюджету, у тому числі:	1236478,4	199546,43	241305,87	254037,27	263311,64	278277,19
- МОЗ;	1046829,89	175780,8	208862,29	217640,7	219192,2	225353,9
- Національна академія медичних наук;	42539,99	5807,9	10015,88	8395,37	9113,37	9207,47
- ДПтС;	146997,82	17935,59	22405,56	27979,06	34983,93	43693,68
- Міноборони.	110,7	22,14	22,14	22,14	22,14	22,14
Кошти Глобального фонду	592283,77	162699,27	112575,56	185529,19	131479,75	
Інші джерела	2000	2000				

⁹ Міністерство Охорони Здоров'я.

¹⁰ Державна пенітенціарна служба України.

Усього	1830762,17	364245,7	353881,43	439566,46	394791,39	278277,19
--------	------------	----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Реалізація заходів Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз (ТБ) на 2012-2016 роки в значній мірі залежали від зовнішнього фінансування. Глобальний фонд забезпечував близько **40% від загального фінансування**. Глобальний фонд затвердив нове фінансування на програму ТБ/ВІЛ до 2018 року в межах **Нової моделі фінансування**; після чого очікується, що уряд України візьме на себе **повне фінансування** програм ТБ та ВІЛ.

За таких обставин, державна політика протидії ТБ не може бути визнана такою, що забезпечує ефективну відповідь епідемії, а отже вимагає суттєвого перегляду.

Крім того, відповідно до матеріалів про **«Стан виконання державних цільових програм у 2016 році»**,¹¹ підготовлених Департаментом економічної стратегії та макроекономічного прогнозування, до **комплексу системних недоліків виконання державних цільових програм можна віднести:**

- Державні цільові програми так і не стали дієвим та ефективним інструментом розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць. Вони виконують роль «формального документу з декларацією про наміри щось зробити».

- В рамках планування та використання коштів державного бюджету не дотримуються в повному обсязі принципи пріоритетності вирішення проблеми. Фінансові ресурси спрямовуються розпорошено.

- Прогнозні обсяги фінансових ресурсів програми, у тому числі коштів державного бюджету, не узгоджуються з реальними можливостями їх фінансування.

- Програми не містять методики оцінки ефективності її виконання, що повинна бути розроблена державним замовником з урахуванням специфіки програми та кінцевих результатів.

- З боку державних замовників має місце формальний підхід до виконання вимог чинного законодавства у сфері розроблення та виконання державних цільових програм.

- Відсутня можливість для здійснення контролю з боку громадськості.

- Незадовільне звітування державних замовників: недотримання строків подання, інформація подається не в повному обсязі та не за всіма виконавцями.

- Відсутність прозорого відображення у державному бюджеті видатків на фінансування державних цільових програм.

2. Проект Концепції Загальнодержавної соціальної цільової програми протидії туберкульозу на 2017–2021 роки¹² - програма не затверджена.

¹¹ Державні цільові програми, Стан виконання державних цільових програм у 2016 році [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=DerzhavniTsiloviProgrami>.

¹² Проект Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2017–2021 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20160309_1.html

3. Стратегія забезпечення сталої відповіді на епідемії туберкульозу, в тому числі хіміорезистентного, та ВІЛ-інфекції/СНІДУ на період до 2020 року...

В березні 2017 року було прийнято **Закон Про схвалення Стратегії забезпечення сталої відповіді на епідемії туберкульозу, в тому числі хіміорезистентного, та ВІЛ-інфекції/СНІДУ на період до 2020 року...**¹³

➤ **Мета Стратегії.** Метою Стратегії є посилення спроможності держави ефективно впроваджувати пріоритетні заходи для подолання епідемій туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДУ без припинення здійснення таких заходів чи погіршення якості їх виконання в умовах поступового переходу з **2017 року від фінансування за рахунок коштів донорів (переважно за рахунок коштів Глобального фонду) до фінансування за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.**

Існує необхідність перегляду та зміни підходів до організації, планування і фінансування програм протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДУ відповідно до нових глобальних стратегій та керівних документів Всесвітньої організації охорони здоров'я та Об'єднаної програми ООН з ВІЛ/СНІДУ щодо прискорення відповіді для зупинення епідемій, **забезпечення фінансування за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також удосконалення стратегії залучення міжнародної технічної допомоги.**

➤ **Фінансове забезпечення реалізації Стратегії.** Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюється за рахунок коштів, передбачених у державному та місцевих бюджетах на відповідний рік державним органам, установам та організаціям, відповідальним за виконання заходів, коштів міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством.

Фінансування заходів протидії соціально небезпечним захворюванням є одним з основних напрямків реалізації Стратегії. Основні завдання зазначеного напрямку:

– збільшення обсягу фінансування заходів протидії соціально небезпечним захворюванням та підвищення ефективності поточних витрат шляхом:

- визначення принципів та методології ефективного розподілу ресурсів на здійснення заходів з протидії соціально небезпечним захворюванням, що дасть можливість компенсувати фінансування Глобального фонду, кошти інших донорів;
- застосовування під час бюджетного планування та підготовки бюджетних прогнозів на загальнодержавному і регіональному рівні принципів та методології ефективного розподілу ресурсів на здійснення заходів протидії соціально небезпечним захворюванням;
- проведення аналізу формули розрахунку медичної субвенції для виділення цільових коштів, спрямованих на протидію поширенню соціально небезпечних захворювань, зокрема туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДУ, виконання програм замісної підтримувальної терапії з урахуванням епідемічної ситуації та рівня поширеності зазначених захворювань;
- забезпечення пріоритетного планування централізованої закупівлі антиретровірусних та протитуберкульозних препаратів, препаратів замісної підтримувальної терапії за відповідною бюджетною програмою в межах наявних ресурсів;

¹³ Закон Про схвалення Стратегії забезпечення сталої відповіді на епідемії туберкульозу, в тому числі хіміорезистентного, та ВІЛ-інфекції/СНІДУ на період до 2020 року... [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/248-2017-p>.

- забезпечення в межах наявних ресурсів пріоритетного планування та виділення коштів з державного та місцевих бюджетів на здійснення заходів протидії соціально небезпечним захворюванням, зокрема туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу, виконання програм замісної підтримувальної терапії, передбачених загальнодержавними програмами, що фінансувалися за рахунок коштів донорів.

Таблиця 3

План заходів щодо реалізації Стратегії в частині фінансування заходів протидії соціально небезпечним захворюванням

II. Фінансування заходів протидії соціально небезпечним захворюванням				
Збільшення обсягу фінансування заходів протидії соціально небезпечним захворюванням та підвищення ефективності поточних витрат				
Найменування заходу	Строк виконання	Відповідальні за виконання	Джерела фінансування	Індикатор оцінки результатів виконання
16. Визначення принципів та методології ефективного розподілу ресурсів на здійснення заходів протидії соціально небезпечним захворюванням, які дають змогу компенсувати фінансування Глобального фонду, кошти інших донорів	2017 рік	МОЗ за участю громадських об'єднань, благодійних та міжнародних організацій	не потребує фінансування	визначення принципів і методології ефективного розподілу ресурсів на здійснення заходів протидії соціально небезпечним захворюванням
17. Запровадження під час бюджетного планування та підготовки бюджетних прогнозів на загальнонаціональному і регіональному рівні принципів та методології ефективного розподілу ресурсів на здійснення заходів протидії соціально небезпечним захворюванням	2018 рік	МОЗ, Мінфін, обласні, Київська міська держадміністрації за участю органів місцевого самоврядування	-	здійснення планування бюджетних витрат на здійснення заходів протидії соціально небезпечним захворюванням відповідно до визначених принципів та методології ефективного розподілу ресурсів у сфері соціально небезпечних захворювань підготовка бюджетних прогнозів з урахуванням поетапної компенсації фінансування Глобального фонду та інших донорів і зменшення фінансового дефіциту програм у сфері соціально небезпечних захворювань
18. Проведення аналізу формули розподілу обсягу медичної субвенції для виділення цільових коштів, спрямованих на протидію поширенню соціальних небезпечних захворювань, зокрема боротьбу з епідеміями туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу,	2017 рік	МОЗ, Мінфін	не потребує фінансування	підготовка аналітичної записки щодо доцільності внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. №

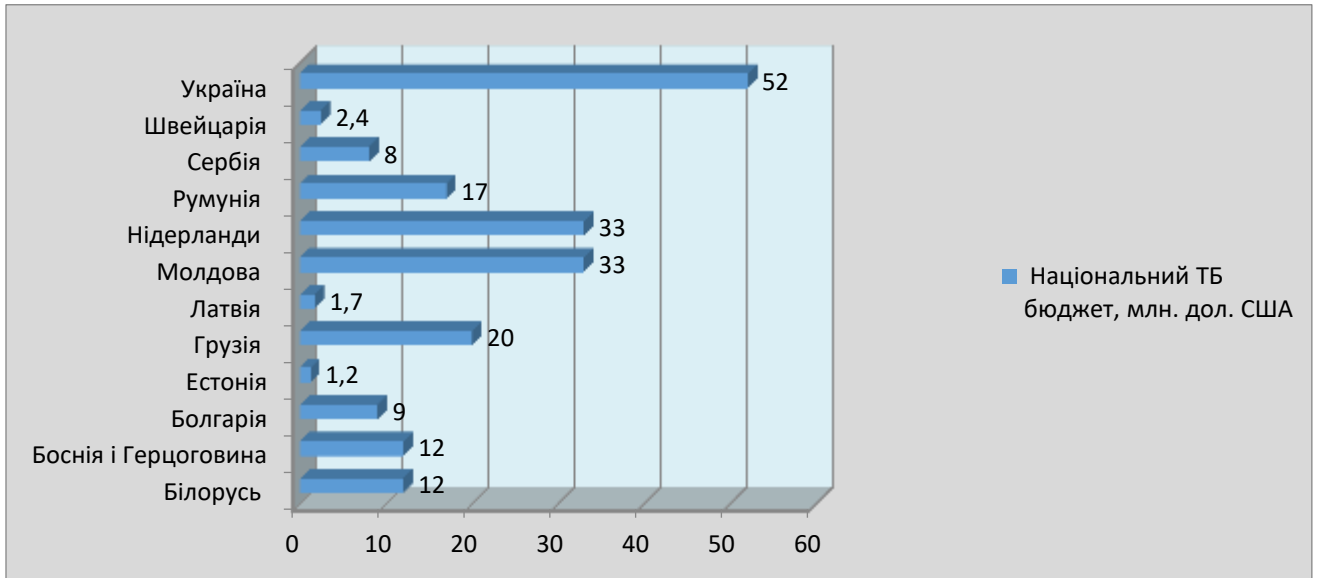
виконання програм замісної підтримувальної терапії з урахуванням епідемічної ситуації та рівня поширеності захворювань у частині доцільності внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 618 “Про затвердження формули розподілу обсягу медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам” (Офіційний вісник України, 2015 р., № 69, ст. 2273)				618 “Про затвердження формули розподілу обсягу медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам” (Офіційний вісник України, 2015 р., № 69, ст. 2273)
19. Забезпечення пріоритетного планування централізованої закупівлі антиретровірусних та протитуберкульозних препаратів, препаратів замісної підтримувальної терапії за відповідною бюджетною програмою в межах наявних ресурсів	постійно	МОЗ, Мінфін	у межах коштів, передбачених у державному бюджеті на відповідний рік	у державному бюджеті передбачені кошти на закупівлю антиретровірусних та протитуберкульозних препаратів, препаратів замісної підтримувальної терапії
20. Забезпечення в межах наявних ресурсів пріоритетного планування та виділення коштів державного та місцевих бюджетів на здійснення заходів протидії соціально небезпечним захворюванням, зокрема на боротьбу з епідеміями туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу, виконання програм замісної підтримувальної терапії, передбачених загальнодержавними програмами, що фінансувалися за рахунок коштів донорів	-“-	МОЗ, Мінфін, обласні, Київська міська держадміністрації за участю органів місцевого самоврядування.	у межах коштів, передбачених у державному та місцевих бюджетах на відповідний рік державним органам, установам та організаціям, відповідальним за виконання заходів.	забезпечення фінансування відповідних загальнодержавних програм у повному обсязі.

Стратегія відповідає завданням Стратегії розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, Коаліційній угоді та міжнародним зобов'язанням держави, зокрема Цілям сталого розвитку, ухваленим на засіданні Генеральної Асамблеї ООН у вересні 2015 року.

Стратегія відповідає положенням Європейського плану дій зі зміцнення потенціалу та послуг громадського здоров'я як фундаментального компоненту регіональної політики ВООЗ «Здоров'я – 2020». Її розроблено на виконання Порядку денного Асоціації Україна–ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію в сфері охорони здоров'я щодо профілактики та контролю за інфекційними захворюваннями, зокрема ВІЛ/СНІДом, туберкульозом, інфекціями, які передаються статевим шляхом, гепатитами В і С.

III. Міжнародний досвід фінансування протитуберкульозних заходів.

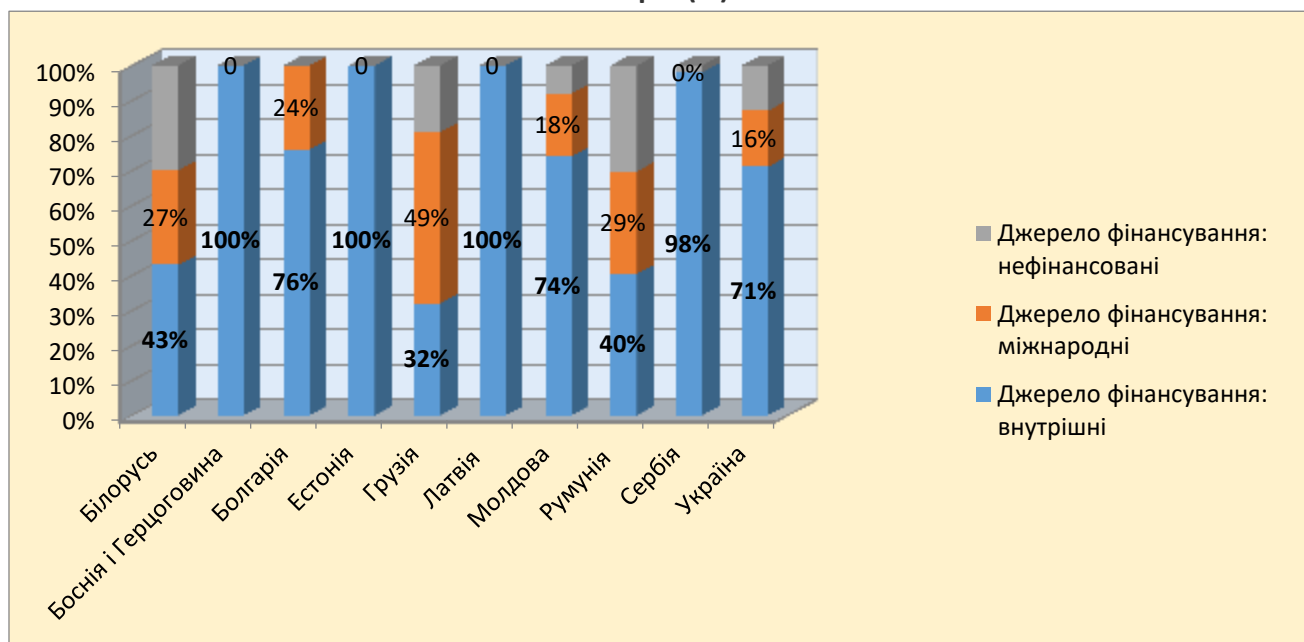
Графік 1. Національний ТБ бюджет, 2017 рік

Джерело: побудова власна на основі даних Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ)¹⁴

¹⁴ Tuberculosis country profiles [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.who.int/tb/country/data/profiles/en/>.

Графік 2. Структура національного ТБ бюджету в залежності від джерел фінансування, 2017 рік (%)

Джерело: побудова власна на основі даних Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ)¹⁵

Примітка: країни для порівняння обиралися з урахуванням наявності статистичних даних.

Спираючись на дані ВООЗ, можна зробити такі висновки:

- Зменшення ТБ бюджету в порівнянні 2013 – 2017 рр. спостерігається в таких країнах, як: [Білорусь](#), [Болгарія](#), [Латвія](#), [Молдова](#), [Румунія](#), [Україна](#).
- Збільшення ТБ бюджету в порівнянні 2013-2017 рр. спостерігається в таких країнах: [Боснія і Герцеговина](#), [Естонія](#), [Грузія](#) (в основному, за рахунок зовнішніх джерел).
- Національні ТБ бюджети в 2017 році **Боснії і Герцеговини, Естонії, Латвії та Сербії** формуються з внутрішніх джерел фінансування.
- Національний ТБ бюджет **Грузії** за 2017 рік **на 49%** складається із зовнішніх джерел фінансування.

IV. Законодавче регулювання фінансування протитуберкульозних заходів у Польщі

Окремого закону, що регулює питання фінансування протитуберкульозних заходів в Польщі, не знайдено.

Правовою основою, що регулює лікування та профілактику туберкульозу, є **Закон від 5 грудня 2008 року про запобігання та боротьбу з інфекціями та інфекційними хворобами в людей**.¹⁶ Важливими питаннями, які регулює закон, є:

¹⁵ Tuberculosis country profiles [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.who.int/tb/country/data/profiles/en/>.

- Обов'язкова реєстрація кожного випадку туберкульозу;
- Проведення досліджень серед осіб з високим ризиком захворювання на туберкульоз;
- Ізоляція та негайне лікування хворих;
- Забезпечення лікування малозабезпечених осіб.

Витрати на медичні протитуберкульозні послуги, надані:

- Застрахованим особам - фінансуються за правилами, встановленими положеннями **Закону Про загальне медичне страхування**;
- Незастрахованим особам - фінансуються з державного бюджету в частині, розпорядником яких є міністр, відповідальний за охорону здоров'я.

Відповідно до **статті 4 Закону Рада Міністрів** може визначити шляхом розпорядження, **програми** із запобігання та боротьби з визначеними інфекціями або інфекційними хворобами та медикаментозну резистентність біологічних збудників, що виникають внаслідок епідеміологічної ситуації в країні або необхідності адаптації до міжнародних програм з метою їх ефективної реалізації та забезпечення охорони здоров'я людей, які можуть вплинути на епідеміологічну ситуацію.

Витрати на виконання завдань, передбачених програмами, фінансуються з **державного бюджету відповідно в частині**, розпорядником яких є компетентні міністри, що реалізують ці програми.

Завдання, що охоплюють програми, здійснюються суб'єктами, які зазначаються в програмі на підставі **угод**, укладених між міністрами та цими суб'єктами, якщо зобов'язання щодо їх впровадження не впливає з окремих правил.

Витрати на санітарно-епідеміологічні дослідження, за винятком лабораторних санітарно-епідеміологічних випробувань, застрахованих осіб фінансуються відповідно до положень **Закону Про надання послуг з охорони здоров'я, що фінансуються за рахунок державних коштів.**¹⁷ **Особи, які не мають медичного страхування, – витрати фінансуються за рахунок державного бюджету в частині, розпорядником яких є відповідний міністр з охорони здоров'я.** Крім того, витрати фінансуються за рахунок державного бюджету в частині, диспонентом яких є воєвода, а також за рахунок роботодавця або замовника виконання робіт.

Обов'язкові щеплення здійснюються постачальниками послуг, з якими Національний фонд охорони здоров'я уклав договори на надання цих послуг. Витрати на проведення обов'язкових профілактичних щеплень **застрахованих осіб** фінансуються відповідно до положень Закону Про надання послуг з охорони здоров'я, що фінансуються за рахунок державних коштів. Незастрахованих осіб - витрати фінансуються за рахунок державного бюджету в частині, диспонентом якого є відповідний міністр з охорони здоров'я. Вакцини, що використовуються для обов'язкових профілактичних вакцинацій, купуються міністром з

¹⁶ U S T AWA z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20082341570/U/D20081570Lj.pdf>.

¹⁷ U S T AWA z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20042102135/U/D20042135Lj.pdf>.

охорони здоров'я, відповідно до правил державних закупівель. Витрати на придбання вакцин фінансуються з державного бюджету.

Боротьба з туберкульозом покладено в **Національну програму боротьби з туберкульозом**. Головну роль в Національній програмі боротьби з туберкульозом відіграє **Інститут боротьби з туберкульозом та легеневих захворювань**, який є:

- ✓ довідковим центром;
- ✓ національним консультаційним центром;
- ✓ займається реєстрацією та моніторингом виявлених випадків;
- ✓ відповідальний за предметний рівень та результати Національної програми боротьби з туберкульозом.

Серед країн ЄС захворюваність на туберкульоз є вищою, ніж у Польщі, в **Португалії, Естонії, Болгарії, Латвії, Литві та Румунії**.

**Інформацію підготувала Валентина Головань,
аналітик ЄІДЦ**